
НЯКОИ ВЪПРОСИ ВЪВ ВРЪЗКА С ПРИЗНАНИЕТО НА ОБЕКТИВНО СЪЕДИНЕНИ ИСКОВЕ

КАМЕЛИЯ ЦОЛОВА*

Катедра „Гражданскоправни науки“

Резюме: Изследването разглежда проблематиката на признанието на иска и постановяването на решение, основано на него, в материята на обективното съединяване на искове. Обсъдени са спецификите, свързани с различните видове съединяване на искове – кумулативно, евентуално и алтернативно, и отражението им върху възможността за признание на всички или само на някои от съединените искове. Проблематиката е разгледана и с оглед на различните форми на обективно съединяване – първоначално съединяване от ищеца, насрещния иск, инцидентния установителен иск, обратният иск, главното встъпване и привличането на лице със самостоятелни права. Относно всяка от тези хипотези са предложени изводи във връзка с възможностите за постановяване на решение при признание на всички или някои от съединените искове.

Ключови думи: признание на иска, решение при признание на иска, обективно съединяване на искове, видове обективно съединяване на искове, форми на обективно съединяване на иска.

* Доцент по гражданско процесуално право в ЮФ на СУ „Свети Климент Охридски“, доктор по право.

SOME ISSUES ON ACKNOWLEDGEMENT OF CLAIM IN CASE OF JOINED CLAIMS

KAMELIYA TSOLOVA*

Civil Law Sciences Chair

Abstract: The study examines some issues on acknowledgement of claim and giving a judgement as per the acknowledgement in case of joined claims. The article considers different types of joinder of claims (cumulative, eventual and alternative) and different forms of joinder of claims (initial, counterclaim, etc.) and their impact on the admissibility of the acknowledgement of all or some of the joined claims.

Key words: acknowledgement of claim, judgement in case of acknowledgement of claim, joinder of claims, types of joinder of claims, forms of joinder of claims.

Обективното съединяване на искове, при което в едно дело за общо разглеждане и решаване се обединяват няколко иска с различен предмет, поставя редица специфични въпроси, свързани с допустимостта на признанието на иска като елемент от фактически състав, насочен към завършване на делото с нетипично съдебно решение, регламентирано в чл. 237 ГПК. Позитивно-правната уредба не съдържа изрична регламентация на тази проблематика¹. Същевременно, реализацията на двата института в рамките на едно производство не винаги може да се развие и приключи безпроблемно. Именно тези въпроси са предмет на настоящото изследване, като тяхното изясняване предполага да се вземат предвид както особеностите на обективното съединяване на искове в неговото многообразие от видове и форми, така и спецификите на признанието на иска като основа за постановяването на нетипично съдебно решение.

1. Фактическият състав, чието осъществяване задължава съда да постанови решение при признание на иска, съгласно съдържащата се в чл. 237 ГПК уредба, включва следните елементи: 1) предявяването на допустим иск; 2) признание на иска, което следва да е предприето от ответника и да отговаря на регламентираните в закона условия за неговата валидност и 3) искане от страна на ищеца за постановяване на решение, основано на направеното от ответника признание на иска.

* Associate Professor in Civile Procedure at the Faculty of Law, Sofia University „St. Kliment Ohridski”, Ph.D.

¹ В коментарната литература въпросът не е подлаган да подробно изследване, като авторите, които са го засягали, се задоволяват общо да посочат, че няма пречка признанието на иска да бъде направено и при различните форми на обективно съединяване – така: **Златарева**, Маргарита. В: **Пунев**, Благовест и др. Граждански процесуален кодекс. Приложен коментар. Проблеми на правоприлагането. Анализ на съдебната практика. 2. прераб. и доп. изд. София: Труд и право, 2017, с. 540.

1.1. Реализацията на горния фактически състав внася промени както в действията по разглеждането на делото, така и в тези по постановяването на съдебното решение. В първата насока законът предвижда, че съдът не провежда съдебно дирене, а ако то е започнало го прекратява, и пристъпва към постановяване на решение, което означава, че не се провеждат и устни състезания². Настъпват промени и в действията по постановяване на съдебното решение, което в този случай включва само преценка за това, дали са осъществени всички елементи от специфичния фактически състав по чл. 237 ГПК, като при положителен отговор съдът постановява решение, с което искът се уважава както е предявен от ищеца и съответно признат от ответника.

1.2. Горното повдига един от въпросите, свързани с приложението на института на признанието на иска и постановяването на решение въз основа на него в материята на обективното съединяване на искове (ОСИ). При ОСИ няколко иска с различен предмет се съединяват за общо разглеждане и решаване в едно производство³. В този случай е възможно, а вече се среща и в съдебната практика, да се направи признание и искане за постановяване на решение, основано на него, само по един или по част от съединените искове, като по останалите производства продължава по типичния състезателен ред с постановяването на типично решение с преценка на събрания по делото доказателствен материал. Това поставя въпроса за начина на процедиране на съдилищата в този случай, доколкото ГПК не съдържа изрична уредба на разглежданата хипотеза. Прегледът на съдебната практика сочи, че съдилищата в редица случаи постановяват един общ акт, в който обединяват различните видове решения по отделните искове⁴.

² В коментарната литература е изразено разбиране, че все пак се провеждат устни състезания, но се посочва, че „устни състезания в класическия им вид няма да има (след като вече въведените от ищеца твърдения не се оспорват)“, като се пояснява, че „(п)рени-ята между страните ще се съсредоточат в обсъждане на условията за постановяване на решение при признание на иска“. – Пак там, с. 543.

³ Вж. **Сталев**, Живко, **Анелия Мингова**, **Огнян Стамболиев**, **Валентина Попова**, **Ружа Иванова**. Българско гражданско процесуално право. 9. прераб. и доп. изд. (Първо по действащия ГПК). София: Сиела, 2012, с. 429 и сл.; **Стамболиев**, **Огнян**. Обективно съединяване на искове в гражданския процес. София: Унив. изд. Св. Климент Охридски, 1999, с. 23 и сл.

⁴ Така например е оформено Решение № 563038 от 17.12.2018 г. по гр. д. № 58209/2018 г. на Софийски Районен съд, в което съдът е указал, че се постановява по реда на чл. 237 ГПК, въпреки че са уважени част от предявените искове, а част от тях са отхвърлени поради извършено плащане от ответника в хода на делото. В същото решение мотивите съдържат само указание за това, че ответникът е признал предявените искове. В Решение № 6 от 04.01.2019 г. по гр. д. № 368/2018 г. на Районен съд – Балчик, съдът е приел, че е налице валидно признание по исковете за присъждане на главничното задължение, като същевременно е приел за невалидно признанието по иска за присъждане на неустойка, поради нищожност на клаузата за неустойка. Поради това с един акт е уважил осъдителните

Действително, законът не съдържа конкретни правила във връзка с подобна хипотеза, поради което съединяването в един документ на решения от различни видове е една от възможностите, която не е изрично изключена от действащата уредба⁵. Това позволява да се изложат някои общи съображения и предложения относно оформянето на акта, когато в него са обединени решения от различен вид – типично решение и решение при признание на иска. При подобен подход съществува опасност съдът да оформи по един и същ начин мотивите на различните видове решения. Възможно е, от една страна, да не се изложат мотиви по отношение не само на нетипичното, но и по отношение на типичното решение. Съответно, от друга страна, възможно е да се изложат мотиви и по двете решения, което не дава яснота относно вида на акта и правното значение на признанието на иска – дали съдът именно въз основа на него е постановил решението си, или го е преценил като допълнителна опора в подкрепа на изводите си, основани на преценка на събрания по делото доказателствен материал. Въпросът има значение най-малко с оглед на основанията за евентуалното обжалване на това решение. Ако то не се основава на извършеното признание на иска, не може да се отрече правото на ответника да обжалва съдебния акт като неправилен, например поради неговата необоснованост или поради допуснати процесуални нарушения на съда, довели до неверни фактически изводи. Ако то се основава на извършеното признание на иска, ответникът не би могъл да основе своята жалба на необоснованост на решението с оглед липсата на мотиви или на процесуални нарушения, свързани с неверни фактически констатации, тъй като решението изобщо не се основава на преценка на доказателствен материал, поради което най-вероятно е с подобна жалба ответникът да се домогва към това да оттегли признанието си, което би било недопустимо поради забраната, регламентирана в чл. 237, ал. 4 ГПК. Горните кратки съображения позволяват да се предложи при подобно съединяване в един акт на различни по вид решения, ясно да се разграничи произнасянето на съда по всяко от тях както в мотивите, така и в диспозитива.

Другият възможен начин, по който биха могли да процедурат съдилищата при признание само по част от съединените искове, с оглед на действащата уредба, е в посока на разделяне на съединените искове в отделни производства, съгласно чл. 210, ал. 2 ГПК, с оглед на различните съдопроизводстве-

искове за главничните задължения на основание извършеното признание от ответника, като е отхвърлил претенцията за присъждане на неустойката. Цит. по: <http://web6.cielanet.net/Document>.

⁵ Възприетото от мен по-рано разбиране, че този начин на процедуране е изключен, не е съобразено в достатъчна степен с липсата в действащата уредба на изрично регламентирана забрана за обединяване на решения от различен вид в един акт (Вж. Цолова, Камелия. Порочното решение при признание на иска и защитата срещу него. В: Сборник в памет на проф. д-р Живко Сталев. София: Сиела, 2009, с. 78).

ни правила, които урежда законът за тяхното постановяване. Като че ли този начин на процедиране е препоръчителен особено в случаите, при които на ранна фаза от процеса е направено признание по част от исковете и искане за постановяване на решение, основано на признанието, а по останалата част предстои извършването на допълнителни съдопроизводствени действия по тяхното разглеждане.

Би било прибързано, обаче, още тук да се направи извод, че във всички случаи на признание на отделен иск в хипотезата на ОСИ ще се стигне до постановяване на решение по признатия иск по реда на чл. 237 ГПК. Всъщност, възможно е да се разсъждава и в друга посока, а именно, дали в определени случаи ОСИ не е от естество да осуети приложимостта на института на признанието на иска, и по-специално да осуети възможността за постановяването на решение по реда на чл. 237 ГПК. Разбира се, за да се предложи становище по тези въпроси, е необходимо по-детайлно разглеждане на различните видове и форми на ОСИ.

1.3. Допълнително следва да се вземе предвид и това, че при обективното съединяване на искове са възможни както различни съотношения между предметите на предявените искове, така и различни форми на съединяване. При различните форми на ОСИ, отделно от вида на съединяването, се наблюдават и разлики, свързани със страните. Преобладаващо това са едни и същи лица, но по изключение може да са и различни. Дори в случаите, при които съединените искове са между едни и същи страни, са възможни варианти – тези лица може да имат еднакви процесуални роли по всички съединени искове, но може да са и с разменени процесуални роли.

1.4. Изясняването на отражението, което различните връзки между предметите на съединените искове може да окаже върху допустимостта на признанието на иска и постановяването на решение въз основа на него, налага да се вземе предвид и съдържанието на това действие на ответника и неговите последици. Признанието на иска съдържа в себе си изявление за вярност на правното твърдение на ищеца, намерило израз в исковата молба⁶. Ответникът, който признава иска, възприема изцяло и инкорпорира като свое съдържащото се в исковата молба твърдение на ищеца относно правното положение по спорното материално право или правоотношение. Именно това съвпадане, припокриване в съдържанието на правните твърдения на ищеца и на ответника всъщност е основата за постановяване на решение по реда на чл. 237 ГПК. Съответно, не може да бъде постановено решение по този ред, ако липсва

⁶ Вж. **Иванова**, Ружа в: **Иванова**, Ружа, Благовест **Пунев**, Силви **Чернев**. Коментар на новия Граждански процесуален кодекс. София: Труд и право, 2008, с. 328; **Сталев**, Живко, Анелия **Мингова**, Огнян **Стамболиев**, Валентина **Попова**, Ружа **Иванова**. Цит. съч., с. 452.

пълно съвпадане в изявленията на главните страни по отношение на правното положение, по което ще бъде постановен съдебният акт. Оттук и въпросите, които се повдигат с оглед на различните варианти на съотношение на предметите на съединените иски и възможността правното твърдение на ищеца да е по отношение на един иск безусловно, а по отношение на друг иск – под условие. Доколкото в тези случаи признанието на ответника по всички или по някои от тези иски всъщност напълно би съответствало на поддържаното в исковата молба правно твърдение на ищеца?

1.5. Важно е да се съобрази и това, че признанието на иска като елемент от фактическия състав, уреден в чл. 237 ГПК, е обвързващо за съда, което означава, че съдът се оказва лишен от право и задължение да проверява неговата вярност от гледна точка на действителното правно положение. В тази насока отново е необходимо да се проследи ситуацията при различните видове и форми на ОСИ, доколкото при някои от тях правомощието на съда за постановяване на типично решение при изследване на фактическия и доказателствен материал по един от съединените иски включва иманентно в себе си и съответното правомощие на съда да вземе становище по друг или други предявени за общо разглеждане иски. Тази колизия повдига отново въпросите за това на кое действие следва да се даде приоритет – на действието на признанието, което изключва горните правомощия на съда относно признатия иск, или обратното – на задължението на съда да изследва действителното правно положение, което би осуетило обвързаността му от признанието на един или част от съединените иски.

2. Характерно за хипотезата на **първоначално обективно съединяване на иски от ищеца с обща искова молба**, уредено в чл. 210 ГПК, е това, че страни по тези иски са едни и същи лица, които имат едно и също процесуално качество по всички съединени иски. Това означава, че в този случай по всички иски едно и също лице е ищец, съответно – едно и също лице е ответник.

В случаите на първоначално ОСИ по почин на ищеца съединяването между исковите може да бъде кумулативно, евентуално или алтернативно⁷.

2.1. При **кумулятивното съединяване на иски** ищецът иска уважаването със съдебно решение на всички предявени иски. От гледна точка на правоотношенията, които са предмет на тези иски, между тях може да няма

⁷ Относно видовете съединяване и изразените становища за критериите, определящи вида на съединяването, вж. **Сталев**, Живко, **Анелия Мингова**, **Огнян Стамболиев**, **Валентина Попова**, **Ружа Иванова**. Цит. съч., с. 432 и сл.; **Стамболиев**, **Огнян**. Цит. съч., с. 49 и сл.; **Мингова**, **Анелия**. Отказът от иск. София: Софи-Р, 2000, с. 180; **Пунев**, **Благовест** В: **Пунев**, **Благовест** и др. Цит. съч., с. 369 и сл.

никаква връзка, освен това, че са възникнали между едни и същи страни. Възможно е, на следващо място, да има някакви общи елементи – общи факти, релевантни за всички правоотношения, или общ обект на тези правоотношения. Следва да се отчете, на последно място, и възможността между предметите да съществува връзка на обусловеност от положителен тип, която в този случай ще намери процесуален израз в това, че уважаването на единия иск с предмет обуславящото право е едно от условията за уважаването на останалите кумулативно съединени с него искове с предмет обусловените права.

2.1.1. В хипотезата на кумулативно ОСИ, когато ищецът иска едновременно уважаване на всички предявени искове, ответникът, на свой ред, би могъл да признае всички съединени искове⁸. Това негово действие ще изразява съгласието му с верността на твърденията на ищеца в исковата молба относно правното положение по предметите на всички съединени искове. С оглед на съотношението между тези предмети, подобно изявление на ответника би било вътрешно безпротиворечиво, тъй като всички права, по които ищецът търси защита с предявените искове, могат едновременно да съществуват, като с оглед на това съдът би могъл да уважи едновременно всички предявени в условията на кумулативност искове. Това е така включително, когато между исковете е налице обусловеност от т. нар. положителен тип, при която уважаването на иска, който има за предмет обуславящо право, е едно от условията за уважаването на иска, който има за предмет обусловеното право⁹. При при-

⁸ Такива хипотези се срещат в практиката – вж. напр. Решение № 17 ОТ 23.02.2018 г. по гр. д. № 753/2017 Г. на Районен съд – Гълъбово, постановено по признати от ответника искове с правно основание чл. 232, ал. 2 ЗЗД за заплащане на месечен наем за определен период, платена от ищеца ел. енергия за ползвания от ответника апартамент, консумираната от ответника вода и топлоенергия в ползвания от него апартамент под наем, както и лихва за забава върху главницата за периода до датата на подаване на исковата молба. Цит. по: <http://web6.cielanet.net/Document>

⁹ Такива случаи вече се срещат в практиката. Така например в Решение № 224 от 15.05.2012 г. по гр. д. № 897/2011 г., ГК., IV г.о. на ВКС е оставено в сила решение, постановено при признание на кумулативно съединени искове от ищеца по чл. 344, ал. 1, т. 1- т. 3 КТ, първият от които – признаване на уволнението за незаконно и неговата отмяна, е обуславящ спрямо останалите два – възстановяване на предишната работа и присъждане на обезщетение за времето, през което работникът или служителът е останал без работа; Решение № 1346 от 20.12.2018 г. по гр. д. № 3660/2018 г. на Районен съд – Ст. Загора, постановено при признати искове по чл. 422 ГПК за установяване на вземане за цената на незаплатена електрическа енергия и за обезщетение за забава; Решение № 1 от 02.01.2019 г. по т. д. № 469/2018 г. на Окръжен съд – Пловдив, в което са предявени осъдителни искове за заплащане на цена на доставени стоки, съединени с искове за заплащане на законна лихва за забава в плащането на цените на стоките за периода от падежа до датата на подаване на исковата молба; Решение № 1 от 04.01.2019 г. по т. д. № 160/2018 г. на Окръжен съд – Русе, в което са предявени и признати иск за възнаграждение по договор, сключен между страните, както и съединена с него претенция за неустойка поради допуснатата забава. Решение № 127 от 17.01.2019 г. по гр. д. № 5756/2018 г. на Районен съд – Бургас,

знание на всички съединени искове съдът би могъл по искане на ищеца да постанови едновременно решения за уважаване на всички искове при условията и по реда на чл. 237 ГПК.

2.1.2. При липсата на каквато и да е връзка между предметите на съединените искове, освен изискваната в чл. 210 ГПК да са между едни и същи страни, ответникът би могъл да признае само един или само някои от кумулативно съединените искове, като същевременно оспори останалите или не вземе становище по тях. С оглед на това, че правата, които са предмет на съединените искове нямат връзка помежду си, подобно изявление на ответника относно съществуването или несъществуването на правата, които са предмет на съединените искове, би било вътрешно безпротиворечиво. Поради това, в този случай съдът би могъл да постанови различни видове решения по съединените искове, като по признатите се произнесе с решение по реда на чл. 237 ГПК, а по останалите – с типично решение. Вече бяха изложени съображения относно двата възможни варианта на процедиране на съда – тези решения да се обединят в един акт, но при достатъчно ясно разграничение между тях, или признатите искове да се отделят в отделно производство

2.1.3. Когато между предметите на исковете съществуват връзки в отделни елементи, но не и на обусловеност, признанието на част от предявените в условията на кумулативност искове, съчетано с оспорване по останалите, налага извършването на конкретна преценка от страна на съда относно спорните въпроси. В този случай съдът би трябвало да прецени доколко са съвместими признанието на част от исковете, съдържащо в себе си, макар и не изрично, но поне имплицитно, и признание на всички факти, които ищецът е включил в основанията на тези искове, с оспорването по останалите искове.

При тази преценка, ако съдът установи, че оспорването включва в себе си и факти, релевантни за уважаването на признатите искове, той би трябвало да стигне до извод, че всъщност не е налице признание по нито един от съединените искове. Това е така, защото признанието на иска предполага наличието на пълно съвпадане в твърденията на ищеца, обективирани в исковата молба, и на тези на ответника, обективирани в признанието на иска. Липсата на такова пълно съвпадане означава и липса на признание на иска като предпоставка за постановяването на нетипично решение по чл. 237 ГПК. Тази преценка на съда не е преценка за основателност на признатия иск или за вярност на признанието на иска, а става въпрос за дейност на съда по точното квалифи-

постановено по обективно съединени искове за връщане на дадена в заем сума, както и на уговорена договорна лихва и обезщетение за забава, които са признати от ответника; Решение № 487 от 26.04.2018 г. по гр. д. № 4086/2017 г. на Районен съд – Пазарджик по предявени кумулативно съединени искове за осъждане на ответника да плати главнично договорно задължение и уговорена договорна лихва, отново признати кумулативно от ответника. Цит. по: <http://web6.cielanet.net/Document>

циране на извършеното от ответника процесуално действие, която е свързана с изясняването на съдържанието на това действие.

Следователно, когато горната преценка на съда има като краен резултат извода му за липсата на признание на иска, изобщо не може да се стигне до постановяване на решение по реда на чл. 237 ГПК.

Обратният извод, че е налице признание на част от исковете, ще бъде направен, когато спорните въпроси между страните не са такива, които са от значение за признатите искове. В този случай хипотезата разкрива сходство с разгледаната по-горе, като е мислимо съдът да процедира по предложения там начин с постановяване на различни видове решения по съединените искове.

2.1.4. Когато между предметите на кумулативно съединените искове има връзка на обусловеност, би било възможно ответникът да признае само този иск, който има за предмет обуславящото право, като същевременно оспори иска с предмет обусловеното право. Разглеждано като твърдение относно правното положение, такова признание от страна на ответника би било издържано и вътрешно безпротиворечиво. Така например няма пречка ответникът да признае иска за главницата, като същевременно оспори претенцията за присъждане на неустойка, дължима за забава в изпълнението на главничното задължение поради нищожност само на неустоечната клауза. Аналогична е хипотезата, при която ответникът прави признание по всички съединени искове, но по преценка на съда валидно е само признанието по обуславящия иск, но невалидно е признанието по обусловения иск. С оглед на горното, и тук изглежда приемливо и препоръчително да се приеме, че съдът може да постанови различни видове решения по съединените искове.

2.1.5. Не би било допустимо признание на ответника по иска, който е с предмет обусловеното право, съчетано с оспорване на този, който има за предмет обуславящото право. Това е така, защото оспорването на обуславящото право иманентно включва в себе си и оспорване на обусловеното, доколкото първото е една от положителните предпоставки за съществуването на второто. Поради това, дори формално ответникът да е заявил, че признава иска с предмет обусловеното право, но оспорва този с предмет обуславящото, същинско признание всъщност липсва по който и да е от съединените искове. Поради това съдът следва да продължи съвместното им разглеждане по състезателен ред, като постанови типични решения по всички съединени искове.

2.2. Ищецът може да предяви в една искова молба *няколко иска, съединени в условията на евентуалност*. При евентуалното ОСИ единият иск се предявява като главен и по него ищецът иска безусловно решение и защита, а защитата и решение по евентуалния се иска само при отхвърляне на главния иск¹⁰.

¹⁰ Вж.: Сталев, Живко и др. Цит. съч., с. 433 и сл.

Типично за съотношението между предметите на главния и евентуалния иск, когато те са предявени от един и същ ищец срещу един и същ ответник, е това, че е налице зависимост между спорните права, която се означава като такава от отрицателен тип¹¹. Характерно за този тип зависимост е това, че възникването и съществуването на правото, което е предмет на главния иск, изключва възможността за възникването и съществуването на правото, което е предмет на евентуалния иск. Именно тази връзка води до невъзможност за едновременно уважаване на двата иска, съответно – именно поради това ищецът не би могъл да иска едновременно (кумулятивно) защита и по двата иска. В този случай ищецът заявява като безусловно правното си твърдение по главния иск и иска от съда то да бъде потвърдено в съдебно решение за уважаването на този иск, а твърдението за съществуване на правото по евентуалния иск се предявява и поддържа като евентуално, като неговото потвърждаване в съдебно решение се иска при условие, че съдът отхвърли като неоснователен главния иск.

2.2.1. Изтъкнатото съотношение между предметите на главния и на евентуалния иск навежда на извода, че ответникът по тези искове не би могъл едновременно да признае и двата иска – и главния, и евентуалния. Подобно изявление на ответника би било вътрешно противоречиво, поради което не би съдържало в действителност ясно твърдение относно правоотношенията между страните по който и да е от съединените искове. Подобно неясно и поради това невалидно би било признание на иска за нищожност на договора и едновременно на този за развалянето на същия договор поради неизпълнение от ответника.

2.2.2. Възможно е ответникът да признае главния иск и едновременно с това да оспори евентуалния. В този случай, доколкото резултатът по главния иск – постановяването на решение основано на признанието, с което този иск се уважава, би удовлетворил интереса на ищеца, той може да поиска постановяването на решение по чл. 237 ГПК по този иск. При това, изобщо няма да се стигне до постановяване на решение по евентуалния иск поради това, че не се е сбъднало условието, под което ищецът е искал решение и защита по този иск. В този случай, следователно, делото ще завърши само с едно решение при признание на главния иск.

2.2.3. Интересно е да се анализира и възможността ответникът да оспори главния иск, но да признае евентуално съединения с него. С оглед на правното твърдение на ответника, подобно признание би могло да бъде вътрешно безпротиворечиво. Ответникът би могъл да оспори иска за нищожност на договора, но да признае този за неговото разваляне поради допуснатото от негова страна неизпълнение, или да оспори иска за присъждане на неустойка, но да признае евентуално съединения с него иск за присъждане на законна лихва.

Въпреки горното, като че ли в този случай признанието по-скоро не би могло да послужи като основание за съда, при отхвърляне на главния иск,

¹¹ Вж. за този тип зависимост: **Стамболиев, Огнян**. Цит. съч., с. 58 и сл.

да постанови решение при признание на евентуалния. Няколко съображения предпоставят тази невъзможност.

Първият аспект, който изпъква, е свързан с липсата на пълно съвпадане в правните твърдения на ищеца и на ответника, което поставя под съмнение наличието на признание на иска. При разглежданата връзка между съединените искове, безусловното твърдение на ищеца, обективизирано в исквата молба, е, че съществува правото по главния иск. Под условие, ако съдът приеме, че този иск е неоснователен, ищецът вече заявява втора теза – че съществува правото по евентуалния иск. Към момента на предявяването на исковете, обаче, безусловната теза на ищеца е за съществуването на правото по главния, съответно – за несъществуване на правото по евентуалния иск. Каква е насрещната теза на ответника, обективизирана в оспорване на главния иск и признание на евентуалния? Тезата на ответника, която той поддържа безусловно, е за съществуване на правоотношението по евентуалния иск, съответно за несъществуване на това по главния иск. Поради изложеното, би могло основателно да се поддържа, че не е налице пълно съвпадане в правните твърдения на двете лица. Напротив, с оглед на зависимостта на правото по евентуалния иск от това по главния, оспорването на главния иск манифестира спор между страните по съществуващото между тях правно положение. Този спор засяга поради изтъкнатите връзки на зависимост и съществуването на правото по евентуалния иск, поради което съдът не може да бъде ограничен или лишен от възможност за преценка за неговата основателност, което означава, че той ще следва да постанови типично решение и по този иск.

Освен горното, в разглежданите случаи признанието на ответника би следвало да се подложи на допълнителна преценка относно това, дали оспорването на главния иск не съдържа в себе си и оспорване по факти, които са от значение и за евентуалния иск. Ако това е така, то би довело на самостоятелно основание до извод за недопустимост на постановяването на решение по чл. 237 ГПК по евентуалния иск. Тук би трябвало да се съобрази, че при някои хипотези на евентуално ОСИ между съединените искове е налице идентичност в основанията на исковете (претенция за присъждане на закупена вещ или за присъждане на нейната равностойност, ако вещта е разрушена), респ. идентичност в петитума на исковете (евентуално съединени искове за връщане на дадена вещ, придобита по договор за дарение, съответно – въз основа на придобивна давност). В тези случаи при оспорването на главния иск от страна на ответника, съдът следва, на основата на събрания по делото фактически и доказателствен материал, при постановяване на решението си по главния иск, да установи в мотивите и съответния общ елемент. При това е възможно да приеме, че именно той не е установен по делото. При подобно отричане на общия елемент, съдът би следвало да отхвърли не само главния, но и евентуалния иск, за който този елемент също е от значение. Поради това, допълнително в тези хипотези, правото и задължението на съда да формира собствени

изводи по този общ елемент изключва обвързаността му от признанието по евентуалния иск. Това насочва към извода, че в тези случаи признанието на иска не е годно да породи последиците по чл. 237 ГПК.

Следователно, в разглежданата хипотеза на признание по евентуално предявления иск, като единствено приемлива възможност за постановяване на решение по реда на чл. 237 ГПК се очертава тази – ищецът да заяви едновременно, че десезира съда с главния иск¹² и иска постановяването на решение по евентуалния, основано на извършеното признание.

2.2.4. Горните съображения са относими и при обсъждането на въпроса, дали в хипотезата на евентуално ОСИ ответникът на свой ред може да направи признание и на двата иска, но не едновременно, а в условията на евентуалност. Това би изглеждало по следния начин – признава главния иск, а ако той бъде отхвърлен, признава евентуалния.

В този случай относно безусловното признание по главния иск разсъжденията не са по-различни от предложените по-горе. По-конкретно, ако съдът приеме за валидно признанието по главния иск и ищецът поиска решение по реда на чл. 237 ГПК, съдът ще постанови такова решение, като до произнасяне по евентуалния иск изобщо няма да се стигне.

По отношение на евентуалното признание по евентуалния иск, хипотезата е доста по-проблематична. Това, което следва да се съобрази е, че до

¹² Тук десезирането би следвало да се предприеме изрично и едновременно с искането за постановяване на решение при признание по евентуалния иск. То ще се предприеме като евентуално процесуално действие – при условие, че съдът приеме за валидно признанието на евентуалния иск и за допустимо постановяването на решение при признание по този иск. Интересен е въпросът, дали ищецът може в тази хипотеза както да оттегли главния си иск, така и да направи отказ от него. С оглед на съотношението между правата, които са предмет на двата иска, в този случай оттеглянето на главния иск изглежда проблематично, доколкото при него ищецът не се отказва изобщо от правното си твърдение и възможността да го предяви отново впоследствие. Безусловното искане за решение и защита по евентуалния иск, обаче предполага, че ищецът окончателно се е отказал от защита по главния иск. Поради това изглежда по-издържано разбирането, че точно в тази хипотеза ищецът би могъл да използва само отказа от иск като десезиращ способ по отношение на главния иск, доколкото при него той окончателно се разпорежда с правото си на защита по предмета на този иск. Изложеното може да се поддържа и при двете разбирания, застъпени в теорията по отношение на същността и последиците на отказа от иск – че той поражда специфична СПН относно несъществуването на правото, което е предмет на иска (вж. **Сталев**, Живко, **Анелия Мингова**, **Огнян Стамболиев**, **Валентина Попова**, **Ружа Иванова**. Цит. съч., с.464 и сл.), съответно – че не поражда СПН, но води до погасяване на правото на иск на ищеца по предмета на иска поради предприетото от него разпореждане с това право (**Мингова**, **Анелия**. Цит. съч., с. 231 и сл.). С оглед на действащата уредба, в която се препотвърди законодателната воля при направен отказ от иск съдът да не постановява съдебно решение, а да прекрати делото, именно второто разбиране по-точно отразява разликата между двете хипотези – на отхвърляне на иска със съдебно решение, и на прекратяване на делото без съдебно решение.

активиране на това признание би могло изобщо да се стигне, на първо място, при невалидност на признанието по главния иск. В тази хипотеза се оказва, че е направено само едно валидно признание по евентуалния иск, което означава, че са важими изложените по-горе разсъждения. Втората възможност е ищецът да поиска типично решение по главния иск, а при неговото отхвърляне – решение при признание по евентуалния. Тук вече следва да се съобрази аргументацията, свързана с това, че правомощието на съда за постановяване на типично решение, свързано с преценка и собствени изводи относно правното положение по главния иск, изключва обвързаността му от признанието по евентуалния иск, поради което подобно признание не би могло да послужи като основание за постановяване на решение по чл. 237 ГПК.

2.3. По отношение на *алтернативното ОСИ* има известни различия в теорията и в практиката. Утвърденото в процесуалната теория разбиране по отношение на алтернативното ОСИ е, че то е налице, когато ищецът иска защита и решение по един (който и да е) от съединените искове. Поради това, при уважаване на един от исковете, съдът не дължи постановяването на решение по останалите. Решение по всички съединени искове се дължи само в случай, че съдът ги отхвърли¹³. Застъпва се и друго разбиране, съгласно което решение се дължи по всеки от алтернативно съединените искове, поради което за този вид съединяване се приема, че заема „междинно положение между исковете, предявени при кумулативно и евентуално съединяване“¹⁴.

От гледна точка на предметите на съединените в алтернативност искове, характерно е това, че при тях има или конкуренция в основаниято (правопроезодящия фактически състав), или конкуренция в петитума (съдържанието на правата) на предявените искове¹⁵.

2.3.1. С оглед на първото разбиране, ответникът (аналогично на изложеното по-горе относно евентуалното ОСИ) не би могъл да признае едновременно всички съединени искове, защото признанието би било несъвместимо с характера на правата, които са предмет на съединените искове, които не могат едновременно да съществуват, и искането за защита и решение само по един от исковете. Съответно, при признание само на един от алтернативно съединени искове, ищецът би могъл незабавно да поиска решение, основано на извършеното признание, като десезира съда с останалите искове. По-общо, относно алтернативното ОСИ и признанието на иска, с оглед на това разбиране, проблемите, които поставя признанието на иска следва да бъдат разрешени аналогично на изложеното по отношение на евентуалното ОСИ.

¹³ Така: **Стамболиев**, Огнян. Цит. съч., с. 77 и сл.

¹⁴ **Пунев**, Благовест. В: **Пунев**, Благовест и др. Цит. съч., с. 372.

¹⁵ Вж. **Стамболиев**, Огнян. Цит. съч., с. 77 и сл.

Горното разбиране относно алтернативното ОСИ се възприема и в съдебната практика. Така в Определение № 586 от 14.10.2010 г. по ч. гр. д. № 476/2010 г., ГК, IV г.о. на ВКС е прието, че в исковата молба ищецът е предявил съединени иски в условията на алтернативност, като съединяването е допустимо, тъй като ищецът разполага с различни притезания за заплащане на сумата, а именно уговорена в договора за наем неустойка за използването на наетия имот след изтичане на срока на договора, неизплатена наемна цена или обезщетение за ползване на имота след изтичане на наемния срок. Същият е заявил изрично, че му е безразлично на кое от тези конкуриращи се притезания ще получи дължимата престация, като е предоставил на съда да уважи само един от съединените иски¹⁶.

2.3.2. Второто разбиране относно алтернативното съединяване на иски може да се открие например в Тълкувателно решение № 114 от 01.09.1963 г. по гр. д. № 95/1963 г., ОСГК на ВС в частта, в която се приема, че „по начало е допустимо алтернативното съединяване на иска за собственост на движими вещи с иска за заплащане на тяхната равностойност поради следните съображения: Както се каза по-горе, това се отнася до хипотезата, при която вещта е налице, а се иска нейната ревандикация или нейната равностойност. Правото на избор в случая е предоставено на ответника. Той е, който ще избере по кой от двата начина да погаси своето задължение“¹⁷. Допълнително се пояснява, че това важи само в тези случаи, при които за прехвърлянето на собствеността върху вещта не е необходима специална форма. В горното ТР тази възможност се разглежда като различна от случая на предявяване като главен на иска за присъждане на движимата вещ, а ако тя е погинала, като евентуален, на този за присъждане на нейната равностойност.

В разглежданата хипотеза, следователно, се оказва, че от волята на ответника зависи какво да престира – вещта, или нейната равностойност. Този избор той би следвало да реализира при изпълнение (доброволно или принудително) на осъдителното решение. Въпросът е, дали ответникът би могъл да направи посочения избор, като признае един от двата алтернативно съединени иска. Като че ли отговорът следва да е по-скоро отрицателен. При този вид съединяване на иски, както става ясно от приетото в горното тълкувателно решение, ищецът иска решения и защита и по двата иска, което е характерно за кумулативното ОСИ, но осъждането в този случай е в условията на алтернативност, а не в условията на кумулативност. С оглед на това, при признание само на един от алтернативно съединените иски ищецът несъмнено би могъл да поиска постановяването на решение по този иск въз основа на направеното признание, като десезира съда с другия. Въпросът е обаче, дали ищецът може, без да десезира съда, да се възползва от направеното признание

¹⁶ Цит. по ПИСС-СИЕЛА Нет.

¹⁷ Цит. по ПИСС-СИЕЛА Нет.

на иска? Той има интерес от този вид съединяване и по-скоро от този вид алтернативно осъждане, защото то би му позволило, при липсата на доброволно изпълнение от страна на ответника, да пристъпи към принудително изпълнение относно която и да е от двете престации. Това не е така в случай, че има осъдителен диспозитив само по отношение на равностойността на вещта. В този случай ищецът би бил ограничен до изпълнение само на паричното притезание, но няма да може да иска предаване на движимата вещ. Ако пък ищецът получи осъждане само относно предаването на движимата вещ, той ще може да иска изпълнение на паричното притезание за нейната равностойност, ако вещта не се намери у длъжника (ответника), или е развалена, но в този случай тази равностойност ще се определи по друг ред – чл. 521, ал. 2 и ал. 3 ГПК. Следователно, ищецът има интерес от произнасяне и по двата съединени иска. При признание на един от тях обаче, очевидно е, че съдът няма да може да постанови решения по чл. 237 ГПК и по двата иска. Разделянето на двата иска в отделни производства точно в тази хипотеза също няма да е допустимо. Поради това, като че ли в разглежданата хипотеза няма да е възможно постановяването на решение при признание на иска, освен ако самият ищец, както се посочи по-горе, не десезира съда с другия (непризнатия) иск.

С оглед на спецификите точно на тази хипотеза на ОСИ, ответникът би могъл да признае и двата иска, т.е. да признае както иска за присъждане на вещта, така и този за нейната равностойност, като кумулативното признание и на двата иска, изрично или имплицитно, ще се отнася и до заявеното от ищеца искане за алтернативно осъждане. В този случай съдът ще може да постанови решения по чл. 237 ГПК и по двата иска, като не произнасянето, а постановеното осъждане на ответника ще е в условията на алтернативност.

3. Характерно за регламентираните в чл. 211 ГПК и чл. 212 ГПК форми на последващо ОСИ е това, че и тук страни по предявените искове са едни и същи лица.

3.1. В чл. 211 ГПК е регламентиран *насрещният иск* (НИ) като форма за последващо ОСИ, специфичното за която е това, че е между страните по първоначалния иск, но с разменени процесуални позиции – ищец по този иск е първоначалният ответник, а ответник по него е първоначалният ищец.

Насрещният иск (НИ) може да бъде съединен с първоначалния както кумулативно¹⁸, така и евентуално¹⁹.

¹⁸ Такова е съединяването по Решение № 7980 от 18.12.2018 г. по в. гр. д. № 11697/2017 г. на Софийски Градски съд, където е предявен и признат първоначален иск за заплащане на възнаграждение по договор за изработка и предявен кумулативно НИ за насрещно парично вземане на ответника срещу ищеца. Цит. по: <http://web6.cielanet.net/Document>.

¹⁹ Такова е съединяването по Решение № 69 от 01.07.2016 г. по гр. д. № 42/2016 г. на Районен съд – Трявна, където е предявен и признат първоначален иск за разваляне на дого-

3.1.1. При кумулативното съединяване на НИ с първоначалния са възможни различни съотношения между предметите на съединените искове.

Възможно е правото на ответника, което е предмет на НИ, да е несъвместимо с правото на ищеца по първоначалния иск – когато тези права взаимно се изключват и не могат да съществуват едновременно в пълен обем. Такава би била хипотезата например при образувано производство по положителен установителен иск за собственост върху вещ, в рамките на което ответникът предявява насрещен ревандикационен иск относно процесната вещ. В този случай съотношението на взаимно изключване между правата, които са предмет на исковите претенции, води до невъзможност за едновременното уважаване на тези претенции, съответно – до недопустимост на едновременното признание на двата иска с оглед липсата на яснота относно твърдяното от страните правно положение. Поради това в подобна хипотеза остава да се прецени допустимостта на признание на първоначалния иск от ответника по него или на признанието на насрещния иск от ответника по него. Подобно признание би означавало, че страната, която признава предявения срещу нея иск (например при признание от ищеца по предявения срещу него насрещен ревандикационен иск), се отказва да поддържа своята искова претенция (за установяване в своя полза на право на собственост върху процесната вещ). Това може да е съпътствано с десезиране на съда с тази претенция, което би позволило постановяването на решение по реда на чл. 237 ГПК по признатия иск. При липсата на десезиране, обаче, съдът ще следва да постанови типично решение, чието съдържание ще бъде обусловено от събрания по делото доказателствен материал по непризнатия иск. Това, поне теоретично, означава, че съдът би могъл да уважи този иск, което би довело до отхвърляне на претенцията по признатия иск. С оглед на това, се налага изводът, че съдът ще следва да постанови типични решения и по двата съединени иска, доколкото не следва да бъде лишен и ограничен в правомощието си за преценка на основателността на признатия иск. Следователно, не би било приемливо разбирането, че той ще бъде обвързан от подобно признание.

3.1.2. Възможно е, на следващо място, правата, които са предмет на първоначалния и на насрещния иск, съединен кумулативно с първоначалния, да са независими помежду си, което означава, че те биха могли да съществуват едновременно. В този случай няма пречка да бъдат признати и двата иска от ответниците по тях, като няма пречка и да се постановят едновременно решения по реда на чл. 237 ГПК и по двата²⁰. Такава би била хипотезата, при която

вор за прехвърляне на недвижимия имот срещу поето задължение за гледане и издръжка, и предявен в условията на евентуалност НИ за присъждане на обезщетение за извършените подобрения в прехвърления недвижим имот. Цит. по: <http://web6.cielanet/Document>

²⁰ Такава е именно хипотезата, при която е постановено Решение № 175 от 09.12.2013 г. по гр. д. № 427/2012 г. на Районен съд – Сливница. Цит. по: <http://web6.cielanet/Document>

ответникът предявява срещу ищеца свое право, компенсиремо с правото на ищеца по първоначалния иск. Тук принципно са важими същите съображения, изтъкнати по-горе, относно хипотезата, при която кумулативно съединените искове са предявени с обща искова молба по чл. 210 ГПК, като ще следва да се прецени и наличието на общи факти между съединените искове, доколкото една от хипотезите, при които НИ се приема за общо разглеждане с първоначалния, е именно наличието на връзка между неговия и на първоначалния иск предмети.

3.1.3. Възможно е НИ да е предявен като евентуален спрямо първоначалния. По този начин се съединява претенцията на ответника по ревандикационен иск за присъждане на обезщетение за подобрения върху ревандикираната вещ. Специфичното е това, че тук вътрешно процесуалното условие, под което се иска защита и решение по НИ, не е отхвърлянето, а напротив – уважаването на първоначалния иск, защото именно в хипотезата на неговото уважаване постановеното решение е неблагоприятно за ответника, поради което в този случай се активира неговият интерес от получаването на защита по НИ. Тази специфика на евентуалния НИ намира отражение в това, че с оглед на предметите на първоначалния и на насрещния иск е възможно и допустимо едновременното уважаване на тези искове. Поради тази особеност, дори и в хипотезата на евентуално предявен НИ е възможно едновременно да се предприеме признание както от ответника по първоначалния иск, така и от ответника по НИ. Съответно, възможно и допустимо би било съдът да се произнесе и по двата иска със съдебно решение, постановено по реда на чл. 237 ГПК.

3.1.4. Интересни въпроси възникват, когато признание се направи само от ответника по първоначалния иск, съпътствано с оспорване от ответника по НИ в последните две хипотези, обсъдени по-горе. От гледна точка на съотношението между предметите на съединените искове в тези случаи това би било възможно и вътрешно безпротиворечиво. Прегледът на съдебната практика сочи, че при признание и искане за постановяване на решение, основано на него, само по първоначалния иск съдилищата не се колебаят и приемат за допустимо постановяването на решение при признание по този иск. Различна е обаче практиката по отношение на НИ. Преобладаващо в тези случаи съдилищата едновременно в един акт постановяват решение при признание по първоначалния иск и типично решение по НИ²¹. По-ограничени са случаите, при които съдилищата при признание по първоначалния и оспорване по НИ с определение отделят последния в отделно произ-

²¹ Тази практика се наблюдава и при кумулативно (вж. напр. Решение № 6079 от 10.05.2016 г. по гр. д. № 62996/2014 г. на Софийски Районен съд), и при евентуално съединен НИ (вж. напр. Решение № 69 от 01.07.2016 г. по гр. д. № 42/2016 г. на Районен съд – Трявна. Цит. по: <http://web6.cielanet.net/Document>).

водство²². В разглежданата хипотеза по-издържано изглежда разбирането, че при признание по първоначалния иск и едновременно предявяване на НИ още в отговора на исковата молба, последният би могъл да се приеме за общо разглеждане при оспорването му от ищеца (като ответник по НИ), само ако ищецът не направи искане за постановяване на решение, основано на признанието по първоначалния иск. Съответно, ако ищецът се позове на направеното признание, и поиска постановяването на нетипично съдебно решение, това по-скоро следва да доведе до разделяне на исковете в отделни производства, съгласно чл. 211, ал. 2 ГПК с оглед необходимостта по НИ да се проведе съдебно дирене и устни състезания, каквото няма да се провежда по признатия първоначален иск.

3.1.5. Относно възможността за признание само от ответника по НИ, съчетано с оспорване по първоначалния иск в хипотезата на кумулативно съединен НИ с предмет права, които са съвмести с тези по първоначалния иск, важи изложеното по-горе относно признанието при кумулативно съединяване на искове с обща искова молба при липса на обусловеност между техните предмети, което означава, че би било допустимо решение при признание по този иск²³.

При евентуално съединяване следва да се вземе предвид обуславящият характер на първоначалния спрямо НИ, което навежда на извода, че по-скоро съдът не би могъл да се произнесе с решение по реда на чл. 237 ГПК по НИ, доколкото изходът по този иск е в зависимост от решението по първоначалния. С оглед на това, съдът ще следва да постанови типични решения и по двата иска.

3.2. В чл. 212 ГПК е регламентиран *инцидентният установителен иск*. Характерно за тази форма на последващо ОСИ е това, че между предмета на първоначалния и на инцидентния иск винаги съществува зависимост, но съединяването винаги е кумулативно.

3.2.1. Условие за допустимост на инцидентния установителен иск е наличието на оспорване по преюдициалното право или правоотношение. Поради това, не изглежда да е допустимо едновременното извършване и на двете действия – признание по преюдициалното правоотношение и предявяване на инцидентен иск по него. Подобно признание би изключило допустимостта на инцидентния иск независимо дали същият се предявява от признаващата преюдициалното право страна, или от насрещната. Така например, ако ответникът в отговора на исковата молба признае преюдициалното право, наведено от ищеца в исковата молба, нито ответникът, нито ищецът биха могли да предявят инцидентен иск с предмет това право.

²² Така например е процедирал първоинстанционният съд, видно от мотивите към Решение № 6079 от 10.05.2016 г. по гр. д. № 62996/2014 г. на Софийски Районен съд. Цит. по: <http://web6.ciela.net/Document>

²³ Такава е хипотезата, при която е постановено Решение № от 10.03.2014 г. по гр. д. № 51159/2012 г. на Софийски Районен съд. Цит. по: <http://web6.ciela.net/Document>

Независимо от изложеното, допустимостта на признание по инцидентния иск не може да се изключи изобщо, защото е възможно страните да променят първоначално заетите си позиции по време на разглеждането на делото. В този случай признанието по инцидентния иск няма да е от естество да заличи интереса от вече заявения спор по неговия предмет, поради което съдът би следвало да постанови решение, ползващо се със СПН.

3.2.2. Инцидентният установителен иск се предявява за установяване на съществуването или несъществуването на правоотношение, от което зависи правото или правоотношението, което е предмет на първоначалния иск. В този случай е налице връзка на обусловеност между предмета на инцидентния и на първоначалния иск. Така например, ако първоначалният иск е за осъждане на ответника да плати обезщетение за ползване без основание на имот, собственост на ищеца, преюдициално е правото на собственост на ищеца, чието съществуване обуславя притезанието за присъждане на обезщетение. Поради това в този случай ищецът при оспорване на преюдициалното правоотношение от ответника, би предявил положителен установителен иск за неговото съществуване, докато ответникът би предявил отрицателен иск за установяване на несъществуването му. Независимо от това, при тази форма на ОСИ съдът винаги дължи решение и по двата иска – и по инцидентния, и по първоначалния, което характеризира съединяването като кумулативно. Това е така, защото в тези случаи за предявяващата инцидентния иск страна е налице възможност от получаване на защита едновременно и по двата иска.

3.2.3. Когато *ищецът предявява инцидентен установителен иск*, процесуалните роли на страните по съединените искове (първоначалния и инцидентния) са едни и същи.

Доколкото инцидентният установителен иск, когато се предявява от ищеца, може да бъде уважен едновременно с първоначалния, то в разглежданата хипотеза ответникът би могъл да признае и двата иска едновременно, тъй като и по двата има позицията на ответник, съответно, тъй като и по двата иска би могло да се постанови решение за тяхното уважаване.

Възможността на ответника да признае само един от двата съединени иска – само първоначалния, или само инцидентния, следва да се прецени като се съобрази връзката между предметите на тези искове, като тук разрешенията са аналогични на изложените вече по-горе относно хипотезата на кумулативно ОСИ между искове с предмети, намиращи се в обусловеност помежду си. При това може да се приеме, че би било допустимо признание на инцидентния установителен иск, съчетано с оспорване на първоначалния, но не и обратното. Това е така, защото правото, което е предмет на инцидентния иск е едно от условията за съществуването на правото, което е предмет на първоначалния иск. Поради това няма пречка първоначалният иск да бъде оспорен, като ищецът оспори някой от останалите елементи, който е от значение за

неговото уважаване. Признанието на първоначалния иск обаче, означава иманентно съгласие по това, че са налице всички условия за неговото уважаване, което означава, че са налице и условията за уважаване на инцидентния иск на ищеца, поради това подобно признание би било недопустимо, ако е съпътствано от оспорване по инцидентния иск.

3.2.4. При *предявяване на инцидентен установителен иск от ответника*, отново се стига до кумулативно ОСИ, при което първоначалните страни разменят ролите си на ищец и на ответник. В този случай особеното е това, че двата иска не могат едновременно да бъдат уважени – не би могло едновременно да се уважи отрицателният установителен иск на ответника, че ищецът не е собственик на вещта и същевременно да се уважи претенцията на ищеца за присъждане на обезщетение за вреди или за ползване на същата тази вещ. В този случай съединяването отново е кумулативно, защото няма пречка ответникът да получи защита и по двата иска едновременно, което означава, че е допустимо да се уважи инцидентният му отрицателен иск, като едновременно с това се отхвърли първоначалният иск на ищеца. Възможно ли е тук да се направят признания от ответниците и по двата иска? С оглед на това, че в този случай не може да се стигне до едновременното уважаване и на двата иска, то не биха били допустими и едновременни признания от ответниците по тях.

В разглежданата хипотеза на предявен инцидентен установителен иск от ответника, особеното е това, че не изглежда допустимо признание по един от съединените искове, в случай че признаващата страна продължи да поддържа правното си твърдение и позиция по другия иск. Ако ответникът признае първоначалния иск, това иманентно би означавало, че той вече не поддържа правното си твърдение по инцидентния установителен иск. Аналогично на изложеното по-горе, при подобно поведение на ответника, признанието му би могло да се счете за валидно само в случай, че е предприето едновременно с десезиране на съда с инцидентния иск. При липсата на десезиране с инцидентния установителен иск, съдът ще следва да постанови типично решение по този иск, като това решение ще е от значение за решението по първоначалния иск. Поради това съдът нито би следвало да разделя исковете в отделни производства, нито би могъл да положи направеното признание в основата на решение по чл. 237 ГПК по първоначалния иск.

Предприето признание от първоначалния ищец в качеството му на ответник по инцидентния иск би означавало, че ищецът изоставя правното си твърдение по първоначалния иск. Ако признанието по инцидентния иск е съпроводено с десезиране на съда с първоначалния, това ще позволи делото по инцидентния да завърши с решение, основано на признанието, съпътствано с прекратяване на производството по първоначалния иск. Постановяването на решение при признание по инцидентния иск е мислимо и при липсата на десезиране на съда с първоначалния. В такъв случай съдът в един акт или след разделяне на исковете в отделни производства, ще постанови решение

при признание по инцидентния иск и типично решение за отхвърляне на първоначалния.

4. Законът регламентира и няколко хипотези, при които се стига до обективно съединяване на искове, предявени между различни главни страни.

4.1. Такава е предвидената в чл. 219, ал. 3 ГПК възможност за предявяването на **обратен иск** от главната подпомагана страна срещу третото лице, конституирано като неин помагач. С оглед на съотношението между предметите на първоначалния и на обратния иск, последният в типичната хипотеза се предявява като евентуален спрямо първоначалния.

Освен изложеното относно вида на съединяването на исковете, при тази форма на последващо ОСИ възникват специфични въпроси, свързани с участието на третото лице като подпомагаща страна, като специфички се наблюдават и с оглед на това, дали става въпрос за помагач на ищеца или на ответника.

При обсъждането на тази форма на последващо ОСИ следва да се държи сметка за това, че съгласно чл. 221, ал. 1 ГПК подпомагащата страна не може да предприема действия, представляващи разпореждане с предмета на спора по първоначалния иск, по който иск тя има ролята на допълнителна страна. Признаването на исканията на другата страна изрично е регламентирано в чл. 34, ал. 3 ГПК като разпоредително действие, поради което то не може да се предприема валидно и самостоятелно от третото лице-помагач. Същевременно, не би могла да се приеме за релевантна волята на помагача по отношение на предприемането на такива разпоредителни процесуални действия от главната подпомагана страна. Това следва да е така, независимо дали третото лице е встъпило, или е било привлечено в делото. Обратното би означавало, че с участието си помагачът ограничава процесуалните възможности на главните страни за разпореждане с предмета на делото, което не е приемливо и не следва от уредбата на този институт. Не следва нещо по-различно и от правилото, регламентирано в чл. 221, ал. 2 ГПК, което предвижда, че при противоречие между действията и обясненията на третото лице и главната страна, съдът ги преценява във връзка с всички обстоятелства по делото. При постановяването на решение при признание на иска единствените предпоставки, които обсъжда съдът са тези по чл. 237 ГПК, като тези предпоставки не подлежат на преценка с оглед на събрани доказателства по делото. Поради това предпочитание би следвало да се даде на разбирането, че нито помагачът на ищеца, нито помагачът на ответника могат вместо подпомаганите страни да предприемат действията, включени във фактическия състав по чл. 237 ГПК (да признаят иск или да поискат постановяването на решение при признание на иска), съответно – те не биха могли да се противопоставят на предприемането на тези действия от главните страни и по този начин да осуетят настъпването на правните им последици, и по-специално на постановяването на решение при условията и по реда на чл. 237 ГПК.

4.1.1. При *предявен обратен иск от ищеца* срещу подпомагащата го страна, ищецът иска защита и решение по обратния иск при условие, че не получи благоприятен резултат по главния иск, т.е. при условие че този иск бъде отхвърлен.

В тази хипотеза не може да се стигне до едновременното уважаване и на първоначалния, и на обратния иск, дори формално по тях едновременно да са направени признания. Тук несъмнено превес има признанието на ответника по първоначалния иск, поради което съдът, при положителна преценка за неговата валидност, и искане на ищеца следва да постанови решение по реда на чл. 237 ГПК. При този изход на делото по първоначалния иск, решение по обратния изобщо не се дължи поради несбъждане на условието, под което ищецът е поискал такова решение.

Горното сочи, че няма пречка ответникът да признае първоначалния иск и ищецът да поиска решение по чл. 237 ГПК, при съпътстващо оспорване от страна на подпомагащата ищеца страна по обратния иск. Оспорването по обратния иск не е в колизия с признанието по първоначалния, дори напротив – то е в синхрон с него.

Не е такъв случаят, при който ответникът по първоначалния иск го оспорва, като същевременно подпомагащата ищеца страна признава предявения срещу нея обратен иск. Подобно признание не би могло да се приеме за валидно, защото в този случай липсва съвпадане в правните твърдения на ищеца и на неговия помагач (страните по обратния иск) относно един от обуславящите предмета на обратния иск въпроси. Поради това би следвало да се приеме, че подобно признание не е годно да породи последиците по чл. 237 ГПК, поради което за съда остава единствено възможността да процедира по типичния състезателен ред при разглеждането и решаването и на двата иска – първоначалния и обратния.

4.1.2. Другата възможна хипотеза е тази, при която *обратният иск е предявен от ответника* срещу третото лице, конституирано като негова подпомагаща страна. В този случай условието, под което се иска защита и решение по обратния иск, е свързано с уважаването на първоначалния. Поради това, тук едновременното уважаване на двата иска е възможно.

4.1.2.1. Горното насочва към разбирането, че при предявяването на обратен иск от страна на ответника е мислимо едновременно помагачът да признае обратния иск и ответникът да признае първоначалния. В този случай специфичното е това, че помагачът не прави самостоятелно признание на исканията на насрещната страна по първоначалния иск, което той не може да извършва предвид на забраната по чл. 221, ал. 1 ГПК. Особеното на разглежданата хипотеза се изразява в това, че признанието по първоначалния иск се прави от ответника по него, т.е. от подпомаганата главна страна, като същото е подкрепено и от помагача, който на свой ред признава предявения срещу

него обратен иск. В този случай постановеното решение по първоначалния иск, който има ролята и на главен спрямо обратния, не е от естество да породи СПН в отношенията на помагача и насрещната главна страна, защото такъв ефект има само типично решение, постановено при преценка на фактическия и доказателствен материал по делото. С оглед пък липсата на мотиви, това решение няма да породи и действието по чл. 223, ал. 2 ГПК. Обвързаността на помагача от тези последици изисква третото лице да е имало възможност да влияе със своите действия върху съдържанието на съдебното решение по първоначалния иск. Такава възможност съществува само при условие, че съдържанието на решението (по първоначалния иск) е обусловено от събраните по делото доказателства и доказателствени средства. При постановяването на решение при признание на иска неговото съдържание се предопределя от съпадащите изявления на ищеца и на ответника²⁴.

Независимо от горното, доколкото решението при признание на иска има различни предпоставки, то обвързването на помагача от посочените последици по преюдициалното правоотношение се оказва без значение с оглед на уважаването на предявения срещу него обратен иск, доколкото уважаването му в разглеждания случай се основава не на обвързаността на помагача от последиците по чл. 223 ГПК, а на направеното от него признание по обратния иск, манифестиращо съвпадане на изявленията на страните (подпомаганата и подпомагачата) по предмета на този иск. Същевременно правното твърдение, съдържащо се в тези съгласувани изявления, в разглежданата хипотеза, не влиза в противоречие и с тяхното становище по първоначалния (главния) иск. Горните разсъждения позволяват да се приеме като препоръчително разбирането, че в този случай, когато е налице съвпадане в изявленията на всички лица, конституирани като страни в делото, относно правното положение, съдът би могъл да се произнесе с решения при признание и по първоначалния, и по обратния иск²⁵.

4.1.2.2. В хипотезата на предявен обратен иск от ответника по първоначалния, е възможно признание на иска да се предприеме само от тази главна

²⁴ Повече аргументи по този въпрос са изложени в: **Цолова**, Камелия. Подпомагачата страна в съдебния исков процес, София: Сиби, 2009, с. 166-167. Посоченото разбиране относно субективните предели на СПН на решението при признание на иска спрямо трети лица се приема и в теорията – вж. напр. **Сталев**, Живко, **Анелия Мингова**, **Огнян Стамболиев**, **Валентина Попова**, **Ружа Иванова**. Цит. съч., с. 454, както и в съдебната практика – вж. напр. Решение № 252 от 11.04.2017 г. по т. д. № 2822/2015 г., ТК., II т. о. на ВКС, в което се приема следното: „Силата на пресъдено нещо на решението, основано на признание на иска, обвързва само насрещните главни страни и техните правоприменици, но не се разпростира спрямо подпомагащите страни и третите лица, които не са могли да влияят върху съдържанието на решението.“ Цит. по: <http://web6.cielanet.net/Document>

²⁵ Именно в такава хипотеза е постановено Решение № от 09.01.2015 г. по гр. д. № 23070/2014 г. на Софийски Районен съд. Цит. по: <http://web6.cielanet.net/Document>

страна по първоначалния иск, при съпътстващо оспорване по обратния иск от подпомагащата я страна или дори само при липсата на признание по този иск. В този случай, ако ищецът поиска постановяването на решение по първоначалния иск, основано на извършеното признание от ответника (подпомаганата страна – ищец по обратния иск), обратният иск следва да бъде разделен и по него би трябвало да се образува отделно производство, което да протече състезателно²⁶. В тази хипотеза би следвало да се приеме за допустимо поста-

²⁶ Прегледът на съдебната практика сочи, че се срещат решения, в които съдилищата процедират по различен начин именно при признание по главния иск и оспорване или липса на становище по обратния. Така например от мотивите и диспозитива на Решение № 32 от 15.01.2018 г. по гр. д. № 4756/2017 г. на Районен съд – Русе, става ясно, че по делото ответникът е признал предявения иск с основание чл. 45 ЗЗД в откритото заседание след допуснато изменение (намаление) на размера на този иск, като ищецът е поискал да се постанови решение при условията на чл. 237 ГПК, което искане съдът е уважил, като е постановил решение за уважаване на този иск на основание направеното признание. Същевременно, ответникът е предявил обратен иск срещу застрахователното дружество, привлечено от него като трето лице-помагач. По обратния иск застрахователното дружество не е подало отговор, не е участвало в откритото заседание и изобщо не е предприело никакви процесуални действия, включително не е признало обратния иск. При това положение съдът в един акт е уважил първоначалния иск въз основа на признанието на ответника, и се е произнесъл по обратния иск с типично решение. Обратният иск също е уважен частично до присъдения по първоначалния иск размер, като в мотивите съдът се е позовал на наличието на валидно сключен договор за застраховка „Гражданска отговорност“ с третото лице-помагач, и на уважаването на първоначалния иск до поддържания след изменението размер. При аналогична хипотеза съдът в Решение № 1207 от 06.12.2018 г. по гр. д. № 4117/2017 г. на Районен съд – Велико Търново, е приел, че признанието на иска от ответника – застрахованото лице, е недействително поради противоречие с чл. 434, ал. 1 от Кодекса за застраховането, съгласно която спогодбата между увреденото лице и застрахования, както и признаването на задължението от застрахования имат действие за застрахователя, ако той ги одобри. Поради това съдът е отказал постановяването на решение при признание на иска и е постановил разглеждане и на двата иска по типичния, състезателен ред. – Цит. по: <http://web6.cielanet.net/Document>. Все пак би могло да се дискутира, дали подобно признание не е действително по отношение на увреденото лице. Вярно е, че признанието на задължението от застрахования няма действие по отношение на помагача (застрахователя), когато не го е одобрил, като същевременно помагачът не би бил обвързан и от решението, основано на признанието по първоначалния иск. Това обаче не повлича нищожност на тези действия спрямо увреденото лице. В правната литература, макар и при действието на отменения КЗастр., се посочва, че: „Спогодбата между увредения и застрахования, както и признаването на задължението от застрахования имат действие за застрахователя, ако той ги одобри (чл. 228, ал. 1 КЗастр.). Това правило почива на идеята, че правният акт между страните нито вреди, нито ползва други (трети) лица (*res inter alios acta neque nocetq neque predest*). Същата идея стои в основата на разпоредбата на чл. 224, ал. 2 КЗастр., където е казано, че при предявен иск от увредения застрахованият е длъжен да иска привличане на застрахователя в процеса. По този начин съдебното решение ще може да се противопостави на застрахователя.“ – Герджиков, Огнян. Търговски сделки. 3. прераб. и доп. изд. София: Труд и право, 2008, с. 220. Поради това би могло да

новяването на решение при признание по първоначалния иск, независимо от оспорването на помагача на ответника. Това е така, защото, както се посочи, обратното разбиране би означавало, че с участието си по делото помагачът ограничава процесуалните възможности на главните страни от предприемане на разпоредителни процесуални действия, което не следва от законовата уредба.

Поради това следващият въпрос, който следва да се обсъди е този, как следва да процедира съдът в подобна ситуация, така че да не засегне нито интереса на главните страни, и особено на ищеца, от бързото и икономично разрешаване на спора по първоначалния иск, без същевременно да се накърнят правата на помагача, който оспорва предявения срещу него обратен иск, съединен евентуално с първоначалния. Като че ли най-удачно би било отделянето на обратния иск в отделно производство, като в подкрепа на това предложение могат да се наведат няколко съображения.

От една страна, когато ответникът по първоначалния иск го признае, и съдът въз основа на искане на ищец пристъпи към постановяването на решение по чл. 237 ГПК, настъпват такива промени в разглеждането на делото по този иск (не се провежда съдебно дирене, не се провеждат устни състезания), които правят недопустимо участието на подпомагащата ответника страна в производството. Това е така, защото иманентно на участието на помагача е възможността за извършване на действия, които ще се ценят с оглед съдържанието на съдебното решение. Следователно, когато такива действия станат недопустими по делото, това означава, че става недопустимо и участието на подпомагащата страна, която се оказва практически лишена от възможност за защита на своя интерес по отношение на обуславящото спрямо предявения срещу нея обратен иск правоотношение.

От друга страна, разглеждането и решаването на първоначалния и на обратния иск в едно общо производство има като своя опора обвързаността на третото лице-помагач от регламентираните в чл. 223 ГПК правни последици на установеното в решението и неговите мотиви по първоначалния иск. Именно поради това, предявяването на обратен иск може да стане само срещу лице, което има по делото процесуалната роля на подпомагаща страна, а не по отношение на което и да е трето лице. Както вече беше обърнато внимание, неблагоприятното за подпомагащата страна решение по първоначалния (главния) иск, постановено поради признанието на подпомаганата главна страна (ответника) по този иск, не би могло да обвърже третото лице с нито една от

се мисли, че с отказа на съда да постанови решение, основано на признанието на иска от причинителя на вредата, се засягат правата на увреденото лице, в качеството му на ищец по първоначалния иск, от по-бързо и икономично приключване на делото по този иск с постановяване на решение по реда на чл. 237 ГПК. Следователно, и тук би трябвало по искане на ищеца по първоначалния иск за постановяване на решение по чл. 237 ГПК, обратният иск да се отдели и само по него да се проведе състезателен процес.

последниците по чл. 223 ГПК. Това означава, че защитните възможности на третото лице – ответник по обратния иск, ще следва да се запазят в пълнота с оглед на предявената срещу него искова претенция по обратния иск.

С оглед на изложеното, може да се предложи като приемливо, когато ответникът признае първоначалния иск и ищецът по него направи искане за постановяване на решение по чл. 237 ГПК, а подпомагащата страна оспори обратния, съдът да постанови изрично определение по чл. 220 ГПК, с което поради изменените обстоятелства по делото, да отмени определението си за допускане до участие на подпомагащата страна, като изключи това лице от участие в процеса. Едновременно с това, съдът би следвало да отмени и определението си за приемане за съвместно разглеждане в образуваното производство на предявения обратен иск, и да го отдели в самостоятелно производство, доколкото страните по този иск вече изгубват процесуалното качество на подпомагана и подпомагаща, което е едно от специфичните условия за допустимост на тази форма на ОСИ.

4.1.2.3. Следващата хипотеза, която може да се реализира, е тази, при която ответникът по първоначалния иск го оспорва, като се поставя въпросът, дали третото лице-помагач може да признае предявения срещу него обратен иск. По-издържано е разбирането, че такова признание не би било допустимо или поне не би могло да послужи като основа за постановяването на решение при признание по обратния иск. Това е така по вече изтъкнатите по-горе съображения за липсата на съвпадане в твърденията и исканията на страните по обратния иск, както и поради това, че в подобно признание на обратния иск би се съдържало и признание по първоначалния иск, което третото лице не би могло самостоятелно да извършва²⁷.

4.2. До обективно и субективно съединяване на искове се стига и при фигурата на *главното встъпване*, при което за общо разглеждане и безпротиворечиво решаване в едно общо производство с първоначално предявения иск се съединяват и исковете, предявени от главно встъпилия срещу първоначалния ищец и ответник²⁸. Предпоставка за допустимост на главното встъпване е правото на ищеца, което е предмет на първоначалния иск, да е несъвмес-

²⁷ Така е procedирал съдът при постановяването на Решение № 205 от 07.04.2017 г. по гр. д. № 2949/2016 г. на Районен съд – Ямбол. От данните в решението липсва искане от страна на главната подпомагана страна за постановяване на решение при признание по обратния иск, което съответства и на позицията на ответника, който оспорва първоначално предявения срещу него иск. Поради това в делото съдът се е позовал на признанието на ответника по обратния иск само като допълнителна опора в аргументацията за уважаването на този иск наред с обсъжданите по делото доказателствени средства. Цит. по: <http://web6.cielanet/Document>

²⁸ Относно главното встъпване вж. **Сталев**, Живко, Анелия **Мингова**, Огнян **Стамболиев**, Валентина **Попова**, Ружа **Иванова**. Цит. съч., с. 412 и сл.

тимо с правото на главно встъпилия, което е предмет на предявените от него срещу първоначалните главни страни иски. Поради тази несъвместимост при разглежданата форма на ОСИ не може да се стигне до едновременното уважаване на всички съединени иски. По-конкретно, не би могъл да бъде уважен както първоначалният иск, така и исковите на главно встъпилото лице. Поради това не биха били допустими и едновременни признания по всички съединени иски, доколкото съдържащите се в тях изявления биха били взаимно противоречащи си, което не би позволило на съда да постанови безпротиворечиви решения, основани на подобни признания²⁹.

Възможните съотношения на признания по съединените иски, следователно, са следните – да се предприеме признание по първоначалния иск, съпроводено с оспорване на исковите на главно встъпилото лице, или обратното, да се предприемат признания заедно или само по един от исковите на главно встъпилото лице, съпътствани с оспорване по първоначалния иск.

4.2.1. Признание на първоначално предявения иск от страна на ответника по него се натъква на една допълнителна пречка. По този иск главно встъпилото лице има качеството на подпомагаща ответника страна³⁰. Въпреки че помагачът в това си качество не може да се противопостави на предприетото признание от страна на главната подпомагана страна, в контекста на главното встъпване положението показва определени специфики. В общия случай при постановяването на решение при признание на иска, това решение няма да обвърже подпомагащата ответника страна, а ако срещу нея има предявен обратен иск, по-горе беше предложено да се процедира чрез отделение на този иск в отделен процес. При главното встъпване подобен подход не изглежда приемлив. Самото главно встъпване се реализира по волята на главно встъпилото лице, което желае по този начин всички спорни въпроси между конституираните в делото страни да бъдат разрешени едновременно и безпротиворечиво в едно производство. Поради това не би било издържано разбирането, че независимо и дори против волята на главно встъпилия, предявените от него иски биха могли да се отделят в отделен процес. С оглед на това, изглежда по-удачно да се приеме, че подобно признание на първоначално предявения иск от ответника по него не може да породите последиците

²⁹ В Решение № 866 от 04.07.2017 г. по гр. д. № 3600/2013 г. на Окръжен съд – Пловдив, съдът е приключил производството при допуснатото главно встъпване с решения при признание и на трите иска. От решението става ясно, че претенцията на ищеца по първоначалния иск е била за установяване на правото му на собственост върху целия имот, а исковите на главно встъпилото лице – за установяване на 1/2 ид. части от него. Признанията и по трите иска са за по 1/2 ид.ч., като не става ясно от мотивите на решението какво е станало с първоначалната претенция на ищеца за собственост върху останалите непризнати 1/2 ид.ч. от имота. Цит. по: <http://web6.cielanet.net/Document>

³⁰ Така: **Сталев**, Живко, **Анелия Мингова**, **Огнян Стамболиев**, **Валентина Попова**, **Ружа Иванова**. Българско гражданско процесуално право. Цит. съч., с. 412.

по чл. 237 ГПК, поради което съдът ще следва да продължи състезателния процес и да постанови типични и безпротиворечиви решения по всички съединени иски.

4.2.2. Би могло, на следващо място, да се разсъждава за допустимостта на постановяването на решение по реда на чл. 237 ГПК, ако първоначалният ищец и първоначалният ответник направят признания по предявените срещу тях иски от главно встъпилото лице. Това, което в този случай поражда съмнения относно допустимостта на постановяването на решения, основани на признанията на посочените страни, е обстоятелството, че по първоначалния иск съдът ще следва да постанови типично решение. При липсата на десериране на съда с този иск, следователно, се оказва, че ищецът по първоначалния иск едновременно поддържа в делото две взаимно противоречащи си позиции – поддържа иска за защита на своето право (първоначалния иск) и същевременно признава правото на главно встъпилото лице, което не може да съществува едновременно в пълния си обем с правото по първоначалния иск. Допълнителното съображение да се отрече и в тази хипотеза допустимостта на постановяването на решения по реда на чл. 237 ГПК по исковете на главно встъпилото лице е това, че за съда остава задължението да постанови типично решение по първоначалния иск, като едновременно се произнесе безпротиворечиво по исковете на главно встъпилия. Следователно, тук съществува вероятност съдът да уважи първоначалния иск, което ще наложи отхвърлянето на исковете на главно встъпилия. Наличието на това правомощие на съда е несъвместимо с обвързаността му от направените признания, на която се основава постановяването на решения по особения ред, уреден в чл. 237 ГПК. Поради това изглежда по-издържано разбирането, че и в този случай не може да се стигне до решения, основани на направените признания.

С оглед на горните разсъждения, не би било допустимо и постановяването на решение при признание само по един от исковете на главно встъпилото лице.

4.3. До последващо кумулативно съединяване на иски се стига и в хипотезата на спор между кредитори, регламентирана в чл. 224 ГПК като „**Привличане на лице със самостоятелни права**“. Както е известно, хипотезата показва някои сходни белези с главното встъпване, но същевременно съдържа и особености. Тук би се стигнало до обективно съединяване, ако кредиторът, който заявява самостоятелни претенции върху обекта на правото, се отзове на привличането от длъжника – първоначален ответник, и встъпи, за да се бори за депозираната престация. В този случай първоначално предявеният иск се трансформира от осъдителен в положителен установителен, като се насочва срещу третото привлечено лице, което заема ролята на ответник по този иск, оспорващ правото на първоначалния ищец. Същевременно, встъпвайки, това лице предявява на свой ред положителен установителен иск да се установи,

че нему се дължи депозираната престация³¹. И така, възможно ли е в тази ситуация да бъде направено и постановено решение при признание на иска?

Възможно ли е третото лице да признае иска на първоначалния ищец и въз основа на това признание да бъде постановено решение по чл. 237 ГПК? Отговорът може да е положителен, само ако третото лице същевременно десезира съда с предявления от него насрещен положителен установителен иск. В този случай делото по първоначалния иск ще завърши с решение при признание на иска, а по насрещния производството ще бъде прекратено. Ако обаче третото лице не десезира съда със своя иск, то признанието на иска на първоначалния ищец няма как да породи горното действие по аналогични на вече изложените в предходния пункт съображения – съдът ще следва да постанови типично решение по този иск, като съответно би могъл както да го уважи, така и да отхвърли. Правомощието на съда на преценка на основателността на този иск, обаче, е в противоречие с недопустимостта на преценка на признанието на иска и на признатия иск. Поради това се оказва, че е изключено постановяването на решение при признание на иска на първоначалния ищец.

Същите изводи се налагат и при преценка на допустимостта на постановяването на решение при признание на иска, направено от първоначалния ищец.

Отделно от това заслужава да се отбележи, че няма как в тази хипотеза и първоначалният ищец, и главно встъпилият да признаят предявления срещу всяко от тези лица иск и това да доведе до постановяването на решения, уважаващи и двата иска. Тук, подобно на положението, което се наблюдава при главното встъпване, съединяването цели да се установи чие право в действителност съществува. От това, че става въпрос за несъвместими права, права, които не могат да съществуват едновременно в заявения обем, следва, че съдът няма как едновременно да уважи и двата предявени иска – поне единият от тях следва да бъде отхвърлен изцяло или частично, което изключва възможността тези решения да са от вида на чл. 237 ГПК, доколкото законът не регламентира частичното признание на иска.

5. С оглед на горните разсъждения може да се обобщи, че признанието на иска като елемент от фактически състав, насочен към постановяването на нетипично съдебно решение, поставя редица проблеми в хипотезата на обективно съединяване на искове. Поради изложеното при отделните видове и форми на ОСИ постановяването на решение при признание по всички или по някои от предявените искове не винаги е допустимо. Дори тогава, когато е допустимо признание по част от съединените искове, съдилищата отлагат във

³¹ По-подробно по отношение на привличането на лице със самостоятелни права вж. **Сталев, Живко, Анелия Мингова, Огнян Стамболиев, Валентина Попова, Ружа Иванова.** Цит. съч., с. 411.

времето постановяването на решение по реда на чл. 237 ГПК по тези искиве заради съществуващата *de lege lata* необходимост от едновременното и в един акт постановяване на решение по съединените искиве. С оглед на това една от привлекателните страни на решението при признание на иска – по-бързото приключване на производството по признатите искиве, в значителна степен се изгубва. Същевременно, обединяването в един акт на решения от различен вид, създава редица практически трудности. Другата възможност, която действащото законодателство позволява – да се отделят признатите искиве в отделно производство, също не е задоволително решение, защото значително усложнява, вместо да улесни и способства за своевременното и икономично завършване на делата по тези искиве.

С оглед на избягването на тези проблеми би могла да се обмисли възможността за въвеждането на института на частичното решение, който традиционно се свързва с хипотезата на признание на иска. Частичното решение не е непознато българското процесуално право и теория. Към настоящия момент то е допустимо в арбитражното производство, като постановяването на такова решение е регламентирано изрично например в чл. 37, ал. 2 от Правилника на Арбитражния съд при Българската търговско-промишлена палата. Заслужава да се отбележи, че при обсъждането на тази разпоредба проф. Сталев изрично посочва, че „(ч)астичното решение ще бъде оправдано и наложително, когато за част от иска или за един от обективно съединените искиве делото може веднага да бъде решено (например поради признание на част от иска или на един от съединените искиве), докато за остатъка от иска или за другия иск проверката на основателността на иска ще изисква дълго и трудно събиране на доказателства“³². По отношение на производството пред държавните съдилища, частичното решение е било уредено в чл. 449 (629), ал. 2 от Закона за гражданското съдопроизводство от 1930 г., като една от хипотезите за неговото постановяване е била именно тази при признание на част от съединените искиве³³.

Регламентирането на частично решение при признание по част от съединените искиве би било полезно в няколко насоки. *Първо*, то би позволило производството по отделните искиве да завърши в различен момент, съобразно готовността за решаване на всеки от тях. *Второ*, то би позволило различните по вид решения по съединените искиве да се отделят и обособят в отделни актове, съответстващи в структурно и съдържателно отношение на вида на решението. *Трето*, по този начин няма да има никакво съмнение относно вида на решението, а оттук и относно специфичните за него пороци, обосноваващи право за неговото обжалване.

³² Сталев, Живко. Арбитраж по частноправни спорове. София: Сиела, 1997, с. 129.

³³ Относно частичното решение при режима на ЗГС от 1930 г. вж. Силяновски, Димитър. Гражданско съдопроизводство. Т. 2. Производство пред първата инстанция. 3. изд., съобразено с промените в законодателството. София: Университетска печатница, 1948, с. 209–211.

ЛИТЕРАТУРА

- Герджиков**, Огнян. Търговски сделки. 3. прераб. изд. София: Труд и право, 2008. 352 с.
- Иванова**, Ружа, Благовест **Пунев**, Силви **Чернев**. Коментар на новия Граждански процесуален кодекс. София: Труд и право, 2008. 752 с.
- Мингова**, Анелия. Отказът от иск. София: Софи-Р, 2000. 256 с.
- Пунев**, Благовест и др. Граждански процесуален кодекс. Приложен коментар. Проблеми на правоприлагането. Анализ на съдебната практика. 2. прераб. и доп. изд. София: Труд и право, 2017. 1680 с.
- Силяновски**, Димитър. Гражданско съдопроизводство. Т. 2. Производство пред първата инстанция. 3. изд., съобразено с промените в законодателството. София: Университетска печатница, 1948. 254 с.
- Сталев**, Живко. Арбитраж по частноправни спорове. София: Сиела, 1997. 240 с.
- Сталев**, Живко, Анелия **Мингова**, Огнян **Стамболиев**, Валентина **Попова**, Ружа **Иванова**. Българско гражданско процесуално право. (Първо по действащия ГПК). 9. прераб. и доп. изд. София: Сиела, 2012. 1320 с.
- Стамболиев**, Огнян. Обективно съединяване на иски в гражданския процес. София: Унив. изд. Св. Климент Охридски, 1999. 208 с.
- Цолова**, Камелия. Подпомагащата страна в съдебния исков процес. София: Сиби, 2009. 304 с.
- Цолова**, Камелия. Порочното решение при признание на иска и защитата срещу него. В: Сборник в памет на проф. д-р Живко Сталев. София: Сиела, 2009, 72–95.

Дадена в Катедра „Гражданскоправни науки“ – април 2019 г.
Рецензент – проф. д-р Анелия Мингова.